

JOSIP JURAJ STROSSMAYER, BISKUP

200 godina od rođenja Josipa Jurja Strossmayera

Dragi čitatelji, sa stranica prethodnih brojeva časopisa „Hrvatska riječ“ već ste upoznali našeg najdražeg prijatelja i autora, župnika Stjepana Levanića. U prethodnom broju našeg časopisa, u svojem publicističko-esejističkom članku-ispovijedi „Zdenac života“ otkrio nam je svoju osobnu, ljudsku povijest i dobrim željama blagoslovio izdanje koje je sada u vašim rukama. Danas isti žar, ista srdačnost i blagoslovljeno ozarenje nalazimo u riječima oca Stjepana Levanića o biskupu Josipu Jurju Strossmayeru. Utonimo u priču jedne svijetle osobe koja će nas sastati s drugom svijetlom osobom. Ugodno čitanje!

Često je veličina života skrivena u malenkosti.

Josip Juraj Strossmayer, biskup, bio je jedna od središnjih hrvatskih ličnosti XIX. stoljeća. Osnovao je Akademiju za temelje visokom obrazovanju i znanstvenom radu u Hrvatskoj. Bio je mecena hrvatskog naroda i kulturni preporoditelj, humanist širokih vidika, začetnik južnoslavenske sloge i razumijevanja. Pogled iz njegova života bio je pogled u budućnost. Zato mnoge njegove ideje nisu ostvarene u njegovo vrijeme.

U Strossmayeru je prisutna interkulturalnost u kojoj se spominje i njegovo prijateljstvo s bugarskom kulturom povijesću. Njegovo političko razmišljanje je bilo usmjereno prema federalističkom uređenju Monarhije u kojoj bi udružena Hrvatska bila ravnopravna u Austro-ugarskoj. Bosna i Hercegovina i Srijem za njega su bili neotuđivi dijelovi Hrvatske.

Tomáš Chrobák (Povijesni institut Akademije znanosti Češke Republike, Prag, Češka) je opisao prijateljstvo između slaviste Louisa Légera i biskupa Josipa Jurja Strossmayera. Léger i Strossmayer su se upoznali u Parizu na svjetskoj izložbi 1867. godine. Léger kojemu je tada bilo 24 godine je ovim riječima opisao prve dojmove o Strossmayeru: „U jednoj od dvorana kavane vidio sam kako ulazi visoki muškarac u dugačkom plaštu, gradskoj odori svećenika u Austriji i Ugarskoj. Tek su ljubičasti rub ovratnika i prsten s ametistom ukazivali na njegov biskupski položaj. Pogled mu je bio živ, a držanje dostojanstveno i profinjeno.“

Na mladog je francuskog znanstvenika Strossmayer otmjenim nastupom i širinom znanja ostavio vrlo snažan dojam. Léger se divio snošljivosti koju je Strossmayer imao prema ljudima drugih konfesija. A Strossmayera je zaintrigirao mladi znanstvenik pun znatiželje o životu

južnih Slavena. Tom je prigodom Léger Strossmayeru darovao otisak svoje doktorske disertacije o sv. Ćirilu i Metodu. Zbog disertacije o sv. Ćirilu i Metodu treba dodati i posebno Strossmayerovo psihološko promatranje čovjeka koji u Parizu pokazuje takvo znanje. Budući Léger nije mogao prodati svoju disertaciju, Strossmayer je naručio sto primjeraka, jer se tako pomaže mladim stručnjacima i preko njih može iznijeti svoje ideje o događajima s Balkana. Pozvao ga je u Zagreb na svečanost otvorenja Jugoslavenske akademije. Pri boravku u Zagrebu Léger je bio izabran za dopisnog člana Akademije.

Iz Zagreba je Léger otputovao u Kneževinu Srbiju, u Beograd. Tadašnji je srpski premijer Ilija Garašanin nastojao francusku politiku zainteresirati za zbivanja na Balkanu. To je razlog što je primio i mladog Francuza na sastanak uz kavu i lulu, jer „zaslijepljena francuska politika gura Srbiju u ruski zagrljaj.“

Iz Beograda putuje u Novi Sad, gdje primjećuje puno viši stupanj „duhovne slobode“ nego u Beogradu. U svojim kasnijim spisima je zapisao da je Novi Sad „otok slobode.“ Iz Novog Sada dolazi u Đakovo. U razgovoru su se biskup Strossmayer i on složili oko nekih važnijih pitanja: unije katoličke i pravoslavne Crkve, pomirenja Rusa i Poljaka, oslobođanja Slavena od Osmanlijskog jarma i federalizacije austrijske države.

ŽIVOT I DJELO JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

Godine 1815., 4. veljače u Osijeku su rođeni blizanci: Josip i Juraj u siromašnoj pohrvaćenju obitelji Strossmayer. Jedan od njih je kao novorođenče umro. Budući da roditelji Ivan i Ana (rođ. Klarić) nisu bili sigurni koje je dijete umrlo, zbog velike sličnosti blizanaca, dali su živome djetetu ime obojice: Josip Juraj. Prezime Strossmayer je porijeklom od pradjeda, prema usmenoj predaji obitelji, po imenu Paul, koji se doselio iz Gornje Austrije, vjerojatno iz Linza između 1746. i 1752. godine i sklopio brak s Jelenom 18. veljače 1753. (Josip Juraj

■ Josip Juraj Strossmayer je rođen 4. veljače 1815. g. u Osijeku a umro je 8. travnja 1905. g. u Đakovu

Strossmayer, Hrvatska opća enciklopedija 10, Leksikografski zavod Miroslava Krlež, str. 279)

Josip Juraj je u Osijeku na Dravi završio pučku školu, kao i gimnaziju. U Đakovu, Pešti (Budimpešta) i Beču je završio Teološki fakultet i 1834. godine doktorirao iz filozofije. (Josip Juraj Strossmayer, Bibliografija, esseekeri. hr/bio/8-josip-juraj-strossmayer). Gesla svog života je skovao u mladim danima: „Sve za vjeru i domovinu“ i „Prosvjetom k slobodi.“

Za svećenika je zaređen 1838. godine. Kao mladi svećenik, živi dvije godine u Petrovaradinu. Od 1840. godine do 1842. u Augustineumu u Beču nakon studija postaje doktor teologije. Od 1842. do 1847. profesor je u đakovačkom sjemeništu. Za jednog od tri ravnatelja carskog zavoda svetog Augustina u Beču i dvorskog kapelana imenovan je 1847. godine. Kroz revolucionarna zbivanja 1848-49. zastupao je ideju o ustavnom i federalnom uređenju Habsburške Monarhije. Tako mu je otvoren put u javno političko djelovanje Beča i cijele Austro-Ugarske Monarhije. Na prijedlog hrvatskoga bana, Josipa Jelačića, car Franjo Josip I. ga je imenovao bosansko-đakovačkim i srijemskim biskupom 8. studenoga 1849. Za biskupa je zaređen 8. rujna 1850. Upravu biskupije je preuzeo 29. rujna 1850. i ostao joj na čelu 55. godina, do 1905. Imenovan je i apostolskim vikarom

za Srbiju od 1852. do 1886. godine. (Akademik Petar Strčić, Zagreb, Josip Juraj Strossmayer danas, str. 103)

Strossmayerovim zalaganjem Zagrebačka biskupija postaje nadbiskupija i metropolija 1854. godine, te se kao takva odvaja od ugarske ili mađarske crkvene organizacije. Od 1860. do 1873. g. kao istaknuti prvak Narodne stranke, aktivno se bavio politikom. U ljetu 1873. zbog političkih uzburkanosti s Mađarskom prestao se baviti politikom. U vrijeme njegove biskupske službe u Đakovu je počela i gradnja katedrale 1866. godine. Trajala je punih 16 godina. Posvetio ju je „Slavi Božjoj, jedinstvu Crkava, slogi i ljubavi naroda svoga“.

Utjecao je na crkveni i vjerski život. Istaknuo se na kulturno-prosvjetiteljskom planu kao mecena. Novčano je darivao Zavod sv. Jeronima u Rimu. Pomagao je osnivanje Više gimnazije u Osijeku i tiskanje pojedinih hrvatskih novina. Pomogao je osnivanje tiskare na Cetinju i 1866. darovao je 50 000 forinti za osnivanje modernog sveučilišta u Zagrebu. Zauzimao se za ekumenističke ideje, međusobno razumijevanje i pomirenje katolika, pravoslavaca i protestanata. Preminuo je 8. travnja 1905. u Osijeku, a sahranjen je u đakovačkoj prvostolnici.

NEMOGUĆ SAVEZ SA SRBIMA

Vrijedi promatrati ideološko značenje pojma: „Jugoslavenstvo“ (akademik Josip Pečarić www.croatian-history.net/etf/stross.html). Često puta je kod mnogih „Jugoslavenstvo“ je zatiranje „Hrvatstva“. Posebna je uloga Josipa Jurja Strossmayera u tome o čemu možemo pročitati i u knjigama: „Hrvatski domoljub Josip Juraj Strossmayer“ (Zagreb, 1995.), i „Zbornik radova o Josipu Jurju Strossmayeru“ (Zagreb, 1997.), kao i „Korespondencija Josip Juraj Strossmayer“ (Serafin Vannutelli, papinski nuncij u Beču, 1881 – 1887, Zagreb 1999.)

Stoji upisano u članku „Strossmayer iza kulisa“, Hrvatska revija, II, 3, Zagreb 1929, str. 145-159: „Osnovna linija njegove politike uvijek je ista i jednostavna. On hoće Hrvatskoj osigurati samostalnost u federaciji bilo austrijskoj, bilo ugarskoj, bilo jugoslavenskoj. Ni jedna od ovih alternativa nije se ispunila, i Strossmayerov politički san ostao je neostvaren.“

Njegova stvarna želja bila je oslobađanje hrvatskog naroda, kako je napisano u njegovom pismu Račkom, 9. prosinca 1882. g.: „Rado bih doživio oslobođenje svoga naroda ali nema nade“, a kao čovjek koji razmišlja o životu svog naroda, to je vidio i očekivao u jednoj od alternativa. Jugoslavenstvo je kod njega najvjerojatnije bio oblik pritiska na austrougarsku vlast, da bi se tako ostvarila hrvatska samostalnost. Da bi Hrvatska mogla imati svoj slobodan i samostalan razvitak. To je konkretno značilo ujedinjenje hrvatskih zemalja u jednu Hrvatsku, u „pravnu samostalnost“ Hrvatske u okviru Habsburške Monarhije. ►

Stjepan LEVANIĆ, župnik